

ODABRANA DELA ŽOZEA SARAMAGA

PRIČE S OVOG I S ONOG SVETA

SA TLA UZDIGNUTI

SEDAM SUNACA I SEDAM LUNA

GODINA SMRTI RIKARDA REIŠA

KAMENI SPLAV

POVEST O OPSADI LISABONA

JEVANĐELJE PO ISUSU HRISTU

SLEPILO

SVA IMENA

PEĆINA

UDVOJENI ČOVEK

OGLED O LUCIDNOSTI

SMRT I NJENI HIROVI

PUTOVANJE JEDNOG SLONA

KAIN

—

PUTOVANJE KROZ PORTUGALIJU

SARAMAGO

DOBITNIK NOBELOVE NAGRADE

SLEPILO

Preveo s portugalskog
Dejan Tiago Stanković

■ Laguna ■

Naslov originala

José Saramago

ENSAIO SOBRE A CEGUEIRA

Copyright © José Saramago e Editorial Caminho, 1995,
by arrangement with Literarische Agentur
Mertin Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt am
Mein, Germany

Translation copyright © za srpsko izdanje 2014, LAGUNA

Na koricama: Piter van der Hajden, *Slepci* (oko1561).

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Posvećeno Pilar i mojoj ćerki Violante

Ako vidiš, gledaj. Ako možeš da gledaš, primećuj.

Knjiga saveta

Zasvetleo je žuti krug. Dva automobila najbliža raskrsnici ubrzaše da bi prošli pre no što se upali crveno. Na semaforu za pešake pojavila se slika zelenog čovečuljka. Ljudi koji su čekali na trotoaru krenuše da prelaze ulicu stupajući po belim poljima iscrtanim na crnoj površini asfalta, uopšte ne podseća na zebriu a opet je tako zovemo. Vozači, nestrpljivi, s nogom na papučici kvačila, drže kola u napetosti, kao da su već krenuli, pa uzmiču, poput besnih atova kad predosete fijuk biča kroz vazduh. Pešaci su već prešli, ali će se svetlo za slobodan prolaz vozilima pojaviti tek za nekoliko sekundi, postoje oni koji tvrde da ova zadržka, na prvi pogled tako beznačajna, pomnožena hiljadama semafora u gradu i brojem smena tri boje na njima, predstavlja jedan od najznačajnijih razloga za zastoje u automobilskom saobraćaju, odnosno za gužvu, rečeno svakodnevnim jezikom.

Zeleno svetlo se najzad upalilo, automobili žure, ali odmah je jasno da nisu svi krenuli u isto vreme. Prvi u srednjoj koloni još stoji, mora biti da je u pitanju kakav

mehanički problem, otkačila se papučica gasa, zaglavila se poluga menjača, došlo je do kvara u hidrauličnom sistemu, blokirale se kočnice, otkazala električna, ili mu je naprosto nestalo benzina, ne bi bilo prvi put da se dogodi tako nešto. Nova grupa pešaka već se okuplja na trotoaru ispred prelaza, vidi vozača s one strane vetrobrana kako mlatara rukama dok automobili iza njega frenetično trube. Nekoliko ih je već iskočilo iz svojih kola u nameri da odguraju zaustavljeno vozilo ukraj, negde gde ne bi ometalo saobraćaj, kucaju mu ljutito o staklo, a čovek koji sedi unutra okreće lice ka njima, na jednu pa na drugu stranu, vidi se da nešto više, po pokretima usana jasno je da ponavlja jednu te istu reč, u stvari ne jednu, dve, koje će uspeti da čuju i razumeju tek kada im napokon pođe za rukom da otvore vrata, Slep sam.

Ko bi rekao. Onoliko koliko je običnom posmatraču moguće da sagleda u tom trenutku, dakle letimice, oči vozača deluju zdravo, dužica je bistra, jasna, beonjača kompaktna, kao od porcelana. Visoko podignuti kapci, iskrivljeno lice, izvijene obrve, sve to, jasno je, svedoči o strašnom očaju. Brzim pokretom čovek se sakri iza stisnutih pesnica, kao da je hteo da u unutrašnjosti mozga zadrži poslednju viđenu sliku, okruglo crveno svetlo semafora. Slep sam, slep sam, ponavljao je u očaju dok su mu pomagali da izađe iz kola, i dok su mu od suza što su navirale blistale oči za koje je tvrdio da su mrtve. Proći će to, videćete da će proći, to je sve na nervnoj bazi, reče mu jedna žena. Na semaforu se već promenilo svetlo, nekoliko prolaznika prišlo je iz radoznalosti, vozači koji tamo pozadi u koloni ne znaju šta se događa misle da je reč o najobičnijem sudaru, slomljen far, ulubljen branik, ništa što bi moglo da opravda ovoliku zbrku, Zovite policiju, viču, odvućite tu krtinju odatle. Slepac je preklinjao, Molim vas, neka me neko odvede kući. Žena

koja je tvrdila da je sve to na nervnoj bazi smatrala je da bi trebalo pozvati hitnu pomoć da nesrećnika odveze u bolnicu, ali slepac to nije hteo, molio je samo da ga neko odvede do ulaza u njegovu zgradu, Tu je odmah, blizu, veliku biste mi uslugu učinili. A kola, upita jedan glas. Drugi odgovori, Ključ je u kolima, nek neko izgura kola na trotoar. Nema potrebe, umeša se treći glas, ja ću se pobrinuti za kola i odvešću gospodina kući. Začu se žamor odobravanja. Slepac oseti kako ga neko hvata za mišicu, Dodite, krenite sa mnom, reče isti glas. Pomogli su mu da sedne na suvozačevo sedište, stavili mu sigurnosni pojas, Ne vidim, ne vidim, šaputao je kroz suze, Kažite mi gde stanujete, zamoli ga pratilac. Kroz prozore su provirivala radoznala lica, željna novosti. Slepac podiže ruke pred lice, mahnu, Ništa, kao da sam usred magle, kao da sam zaronio u more mleka, Ali slepilo nije takvo, kažu da je slepilo crno. A meni je sve belo, Može biti da je ona žena bila u pravu, možda su stvarno samo nervi, Ti nervi, to ume da bude vrlo nezgodno, Znam, znam, ovo je velika nesreća, velika, Kažite mi, molim vas, gde stanujete, reče dok se čulo kako pokreće motor. Zamuckujući, kao da mu je nedostatak vida pomutio i pamćenje, slepac dade svoju adresu, pa onda reče, Ne znam kako bih vam zahvalio, a pratilac mu odgovori, Nema veze, danas ja vama, sutra vi meni, niko ne zna šta ga sutra čeka, Potpuno ste u pravu, kako sam ja jutros, dok sam izlazio iz kuće, mogao da pomislim da će me zadesiti ovakva nesreća. Učini mu se čudno što još uvek nisu krenuli pa upita, Zašto stojimo, Crveno je, odgovori mu drugi, Ah, uzdahnu slepac i ponovo zaplaka. Od sada više neće moći da zna da li je crveno ili nije.

Kao što je i rekao, slepac je stanovao nedaleko. Ali trotoari su bili pretrpani automobilima i nisu imali gde da se parkiraju pa su morali da odu da potraže mesto u jednoj

od poprečnih ulica. Tamo, pošto je pločnik bio uzan, morali su da stanu tako da između suvozačevih vrata i zida nije bilo više od pedalj-dva, pa je slepac, da bi izbegao neprijatno premeštanje s jednog sedišta na drugo i provlačenje između ručne kočnice, menjača i volana, izašao prvi. Izgubljen, nasred ulice, kao da mu tlo izmiče pod nogama, pokušao je da suzbije stravu od koje mu se stezalo grlo. Mlatao je rukama ispred lica, kao da pliva po onome što je nazvao more mleka, i baš kada mu se usta otvoriše da puste krik za pomoć, na mišici oseti lak dodir pratiočeve ruke, Smirite se, ja ću vas voditi. Hodali su veoma polagano, plašeći se da ne padne, slepac je vukao noge pa se zato spoticao o neravnine pločnika, Strpite se još malo, samo što nismo stigli, prošaputa pratilac da bi odmah zatim upitao, Da li kod kuće imate nekoga ko će se pobrinuti za vas, a slepac mu odgovori, Ne znam, moja žena verovatno još nije stigla s posla, danas sam slučajno izašao ranije, i vidite šta me je snašlo, Videćete da vam nije ništa, nikada nisam čuo da je neko oslepeo tek tako, iznenada, Čak sam se hvalio kako dobro vidim, nikada nisam nosio naočari, nisu mi bile potrebne, Eto, vidite. Stigoše pred ulaz u zgradu. Dve komšinice su radoznalo posmatrale kako komšiju dovode za ruku, ali im nije palo na pamet da ga upitaju da mu nije nešto upalo u oči, nisu se setile, a i da jesu, šta bi on mogao da im kaže, Jeste, upalo mi je nekakvo more mleka. Kada su ušli u zgradu, slepac reče, Veliko vam hvala i izvinite zbog deranžmana, odavde ću se već sam snaći, Taman posla, popeću se s vama do stana, na šta bi to ličilo da vas ostavim ovde. S mukom uđoše u tesan lift, Na kom spratu stanujete, Na trećem, nemate pojma koliko sam vam zahvalan, Nemate za šta da mi zahvaljujete, danas ja vama, U pravu ste, sutra ja vama. Kada se lift zaustavio, izadoše u hodnik, Hoćete

li da vam otključam vrata, Hvala vam, mislim da to mogu i sam. Izvadi iz džepa omanji svežanj ključeva, opipa ih jedan po jedan po nazubljenoj ivici pa reče, Mora da je ovaj, i pipkajući vrhovima prstiju leve ruke otvor ključaonice pokuša da otključa vrata, Nije ovaj, Dajte da ja vidim, ja ću da vam pomognem. Vrata se otvoriše iz trećeg pokušaja. Tad slepac upita kroz otvorena vrata ima li koga. Nije bilo odgovora, i on reče, Kao što sam i mislio, još nije došla. S rukama ispruženim preda se, nogu pred nogu, ušao je u predsoblje, zatim se okrenuo u pravcu gde bi trebalo da se nalazio pratilac, Kako da vam zahvalim, upita, Uradio sam samo ono što mi je bila dužnost, objasni samarićanin, nema potrebe da mi zahvaljujete, pa dodade, Hoćete li da vam pomognem da se smestite, da vam pravim društvo dok vam ne stigne supruga. Tolika prilježnost se slepcu odjednom učinila sumnjivom. Nije hteo da u kuću pusti potpuno nepoznatog čoveka koji, ko zna, možda baš u tom trenutku u glavi kuje plan o tome kako da veže ili onesvesti bespomoćnog slepca da bi posle iz kuće odneo sve što vredi. Nema potrebe, već ste se dovoljno gnjavili, reče, sam ću ja, pa zatvarajući polako vrata ponovi, Nema potrebe, nema nikakve potrebe.

Uzdahnuo je od olakšanja kada je čuo kako se lift spušta. Mahinalno, na momenat nesvestan stanja u kome se nalazio, otvorio je poklopac špijunke i približio oko otvoru. S druge strane kao da se uzdizao nekakav beli zid. Osećao je dodir metalnog prstena špijunke na arkadi iznad oka, trepavice su mu dodirivale minijaturno sočivo, ali nije video ništa, sve je bilo pokriveno neprobojnim belilom. Znao je da se nalazi u svojoj kući, prepoznavao je taj prostor po mirisu, po atmosferi, po tišini, prepoznavao je nameštaj i predmete dotičući ih, lak, ovlašni dodir vrhovima prstiju

bio je dovoljan, no ipak, činilo mu se da se sve to rastapa u nekoj čudnoj vrsti dimenzije, bez pravaca i putokaza, bez severa i juga, bez gore i dole. I on je, kao verovatno i većina ljudi, nekada, u mladosti, pokušao da sam sa sobom zaigra poznatu igru, kad bih bio slep, i posle pet minuta tumaranja zatvorenih očiju došao do zaključka da bi slepilo, van svake sumnje jeziva nesreća, bilo bar donekle podnošljivo kada bi unesrećeni uspeo da u sećanju sačuva ne samo boje nego i oblike, razdaljine, površine i obime, sve to, naravno, pod uslovom da nije slep od rođenja, i čak je došao do zaključka da tama u kojoj žive slepi nije ništa više od običnog odsustva svetlosti, i da to što mi nazivamo slepilom jeste samo sakrivanje stvari i bića, da ne ostaju nepromenjene iza svoga crnog vela. A sada, naprotiv, evo ga potopljenog u belilo, tako bleštavo, tako kompaktno da bi se pre moglo reći da proždire nego da zaklanja, i to ne samo boje nego i same stvari i bića, čineći ih na taj način dvostruko nevidljivima.

Krećući se prema dnevnoj sobi, uprkos oprezu i sporosti s kojima je napredovao, vukući neprekidno jednu ruku duž zida, on preturi na pod jednu vazu s cvećem, koju nije očekivao tamo gde ju je zatekao, ili je smeo s uma da ona tu stoji, ili ju je žena tu spustila dok je kretala na posao u nameri da je docnije stavi na prikladnije mesto. Sagnuo se da proceni štetu. Voda se razlivala po uglancanom podu. Hteo je da pokupi cveće ali, kako se nije setio da pripazi na polomljeno staklo, jedna duga tanka krhotina zabola mu se u prst. Tad mu ponovo, od bola i osećaja napuštenosti, kao detetu, potekoše suze, slepom od belila usred stana u kojem je, s kasnim popodnevom, već počelo da se smračuje. Ne ispuštajući cveće iz ruku, osećajući kako mu curi krv, sav se iskrivio ne bi li iz džepa izvadio maramicu i, najbolje što može, zamotao prst. Potom, pipajući, spotičući se, obilazeći

nameštaj, gazeći pažljivo da mu se noge ne zapletu u tepih, nekako se dočepa kauča s koga su on i žena gledali televiziju. Sede, položi cveće u krilo i vrlo pažljivo razmota maramicu. Krv, lepljiva na dodir, uzбудila ga je, sigurno zato što nije mogao da je vidi, mislio je. Krv se pretvorila u bezbojnu tečnost, nešto što mu je na određeni način bilo strano iako mu je istovremeno pripadalo, poput nekakve pretnje samome sebi. Polagano, pažljivo opipavajući prstima zdrave ruke, potražio je krhki komadić stakla, oštar kao minijaturni mač, pa ga je noktima palca i kažiprsta spretno izvukao u jednom komadu. Ponovo je maramicom zavio povređeni prst, i to snažno, da bi zaustavio krvarenje, i konačno se, skršen i prepušten sudbini, srozao na kauč. Minut kasnije, u jednom od onih trenutaka jeda ili očaja koje telo izabere da nas izda i posustane, iako bi, ako bi se vodilo isključivo logikom, svaki nerv u njemu trebalo da bude napet do pucanja, slepi čovek klonu i utonu u nešto što bi se pre moglo nazvati polusnom nego snom, ali, opet, nije ništa lakše od najdublje nesvesti. Odmah počne da sanja kako se igra igre kada bih bio slep, i kako bezbroj puta zatvara oči da bi, kad god ih ponovo otvori, kao da se vratio s nekog puta, zaticao sve oblike i boje kako ga čekaju, stamene i nepromenjane, u svetu kakav je poznao. Ispod te spokojne sigurnosti ipak je osećao kako ga bešumno nagrizna sumnja da je možda ipak reč o snu koji je varka, o snu iz koga će, pre ili kasnije, morati da se probudi ni sam ne znajući kakva ga stvarnost očekuje. Kasnije, ako ova reč može da se primeni u datoj situaciji jer je sanak potrajao svega nekoliko minuta, kada se već nalazio u onom stanju polujave koja nas priprema za konačno buđenje, zaključio je da nije uputno zadržavati se duže u tom stanju probuditi se, ne probuditi se, jer uvek dođe trenutak kada nam nema druge nego da se upitamo šta

ja radim ovde, s ovim cvećem na kolenima, sklopljenih očiju kao da se plašim da ih otvorim, Šta radiš tu, s tim cvećem na kolenima, upita ga žena.

Nije sačekala odgovor. Srdito se sagnula da sakupi krhotine i obriše parket, gundajući, bez ikakve želje da prikrije bes, Ovo si mogao i ti da uradiš, ali ne, legao si malo da odremaš, kao da to nema nikakve veze s tobom. On ne reče ništa, štitio je oči stisnutim kopcima, naprečac obuzet jednom mišlju, Šta ako sada otvorim oči i progledam, pitao se obuzet nervoznom nadom. Žena mu priđe, i kada primeti maramicu natopljenu krvlju, bes je najednom napusti, Jadničak, kako si se to posekao, pitala je sažaljivo dok je odmotavala improvizovani zavoj. Tada on, sakupivši svu snagu, požele da ugleda ženu kako kleči pred njim, jer znao je da je tamo, i odmah zatim, potpuno siguran da je neće videti, otvori oči, Napokon si se probudio, spavalice moja, reče ona smešeći se. Nastupi časak tišine koji on prekide rečima, Slep sam, ne vidim te. Žena se naljuti, Mani se tih glupih šala, ima stvari koje nisu za šalu, Kamo sreće da se šalim, nije šala, stvarno sam slep, ne vidim ništa, Molim te, nemoj da me plašiš, pogledaj u mene, ovamo, ovde sam, upaljeno je svetlo, Znam da si tu, čujem te, dodirujem te, mogu da pretpostavim da si upalila svetlo, ali slep sam. Ona briznu u plač, zagrlji ga, Nije istina, reci mi da nije istina. Cveće je palo na pod preko okrvavljene maramice, krv je počela da kaplje iz povređenog prsta, a on, kao da bi drugim rečima hteo da kaže nije sve tako crno, prošaputa, Vidim samo belo, i na licu mu se pojavi tužan osmeh. Žena sede do njega, zagrlji ga čvrsto, poče da ga pažljivo ljubi po čelu, po licu, nežno po očima, Videćeš, to će proći, nisi bio bolestan, niko ne oslepi tako, odjedanput, Valjda je tako, Kaži mi kako je bilo, šta si osetio, kada, gde, ne, još ne, čekaj, prvo

moramo da pozovemo lekara, očnog, da ne znaš nekog, Ne poznajem nijednog, ni ja ni ti ne nosimo naočari, Onda bolje da te odvedem u bolnicu, Neće biti da u urgentni centar primaju zbog očiju što ne vide, U pravu si, najbolje je da odemo pravo oftalmologu, potražiću u imeniku da nema neka ordinacija u komšiluku. Ustade i upita, Primećuješ li neku razliku, Nikakvu, reče on, Pazi sad, ugasiću svetlo pa ćeš mi reći, sad, Ništa, Kako ništa, Ništa, stalno vidim isto belo, za mene kao da ne postoji noć.

Čuo je kako žena užurbano prelistava telefonski imenik, kako šmrkće zadržavajući suze, kako uzdiše i napokon kaže, Ovaj će da posluži, daj bože da može odmah da nas primi. Okrenula je broj, upitala da li je to ordinacija, da li je gospodin doktor tamo, da li bi mogla da razgovara s njim, ne, ne, gospodin doktor me ne poznaje, zovem zbog jednog veoma hitnog slučaja, da, molim vas, razumem, dobro, reći ću vama, ali vas molim da prenesete gospodinu doktoru, znate, moj muž je najednom oslepeo, da, da, baš kao što vam kažem, odjednom, ne, nije pacijent gospodina doktora, moj muž ne nosi naočari, nikada ih nije ni nosio, da, moj muž je odlično video, kao i ja, i ja odlično vidim, ah, mnogo vam hvala, sačekaću, sačekaću, da, gospodine doktore, zovem zato što je moj muž odjednom oslepeo, da, gospodine doktore, da, tek tako, odjednom, kaže da vidi sve belo, ne znam tačno kako, nisam imala vremena da ga pitam, sad sam se vratila kući i našla sam ga u ovakvom stanju, hoćete li da ga pitam, ah, ne znate koliko sam vam zahvalna, gospodine doktore, dolazimo smesta, smesta. Slepac ustade, Sačekaj, reče žena, daj da ti prvo previjem taj prst, pa nestade na trenutak i vrati se s bočicom hidrogena, bočicom hipermangana, vatom i kutijicom flastera. Dok ga je previjala, upita ga, Gde si parkirao kola, pa burno, Kako si

vozio u takvom stanju, ili si već bio kod kuće kada, Ne, bio sam na ulici, dok sam čekao na semaforu, jedan čovek je bio ljubazan da me doveze, kola su parkirana odmah iza ugla, Dobro, idemo onda, sačekaćeš pred ulazom dok ja dovezem kola, gde si stavio ključeve, Ne znam, on mi ih nije vratio, Ko on, Čovek koji me je dovezao kući, rekao sam ti da me je dovezao jedan čovek, Mora da ih je ostavio tu negde, sad ću ja da ih potražim, Ne vredi da ih tražiš, nije ni ulazio, Ali ključevi mora da su tu negde, Najverovatnije je zaboravio da mi ih vrati, poneo ih je sa sobom a nije ni primetio, Samo nam je još to falilo, Uzmi svoje ključeve, posle ćemo videti, Dobro, idemo, daj mi ruku. Slepac reče, Ako sam oslepeo zauvek, ubiću se, Molim te, nemoj da pričaš gluposti, dosta nam je ova nesreća što nas je zadesila, Ja sam slep, a ne ti, kako ti možeš da znaš šta je mene zadesilo, Doktor će te izlečiti, videćeš, Videću.

Izašli su. Dole, u ulazu, žena upali svetlo i šapnu mu na uvo, Sačekaj me ovde, ako se pojavi neki komšija, ponašaj se normalno, kaži da me čekaš, kada te čovek pogleda nikada ne bi rekao da ne vidiš, nema potrebe da svi znaju šta nam se dogodilo, Dobro, ali nemoj dugo da te čekam. Žena ode trčeći. Niko nije ni ušao ni izašao. Iz iskustva, slepac je znao da je ulaz osvetljen dokle god može da čuje kako kuca automat za isključivanje, zato je pritiskao prekidač svaki put kada bi nastupila tišina. Svetlo, ovo svetlo, za njega se pretvorilo u šum. Nije mu bilo jasno zašto se žena toliko zadržala, kola su bila odmah iza ugla, osamdesetak, najviše sto metara daleko, Ako nastavimo ovako da gnjavimo, doktor će otići kući, pomisli. Nije uspevao da spreči mahinalni pokret, i svaki čas bi podizao levu ruku i okretao oči ka njoj ne bi li video koliko je sati. Stezao je usne kao da ga preseca nekakav nagli bol, i bio je vrlo zadovoljan što se u međuvremenu nije pojavio

nijedan komšija, jer, tu i tako, ne bi bio u stanju da izusti nijednu reč, samo bi briznuo u plač. Na ulici su se zaustavila kola. Napokon, pomisli, ali odmah zatim primeti da motor zvuči čudno, to je dizel, to je taksi, reče i još jednom upali svetlo. Ušla je žena, nervozna, uzbuđena, Tvoj anđeo čuvar, dobra duša, ukrao nam je kola, Nemoguće, mora da nisi dobro videla, Naravno da sam dobro videla, ja vidim dobro, poslednje reči su joj izletele nehotice, Rekao si mi da su kola iza ugla, ali tamo ih nema, da ih niste parkirali u nekoj drugoj ulici, Ne, siguran sam da smo ih parkirali baš tamo, Onda ih je stvarno progutao mrak, Jasno, ključevi, Iskoristio je tvoju izgubljenost i paniku i pokrao nas je, A ja nisam hteo da ga pustim u kuću, od straha, da je ostao da mi pravi društvo do tvog dolaska, možda nam ne bi ukrao kola, Idemo, čeka nas taksi, veruj mi da bih dala godinu života da i taj razbojnik oslepi, Ne govori tako glasno, I da mu pokradu sve što ima, Možda će se i pojaviti, Da, naravno, sutra će nam sigurno zakucati na vrata da se izvini zato što je zabunom odveo kola i da upita da li si bolje sa zdravljem.

Ćutali su sve do ordinacije. Ona je pokušavala da ne misli na ukradena kola, nežno je držala muževljevu šaku među svojima, dok on, pognute glave, da taksista ne bi mogao da mu vidi oči u retrovizoru, nije prestajao da se pita kako to da tako golema nesreća pogodi baš njega, što baš mene. Do ušiju mu je dopirala saobraćajna buka, poneka glasnija reč u trenucima kada bi taksi stao, i to se ponekad događa, kao kad, dok još uvek spavamo, spoljni glasovi počinju da prodiru kroz veo nesvesti koji nas obavija kao beo čaršav. Kao beo čaršav. Čovek klimnu glavom uzdišući, žena ga nežno dodirnu po licu, kao da je htela da kaže, Smiri se, tu sam, a on položi glavu na njeno rame ne obazirući se na to šta bi taksista mogao da pomisli, E, da je tebi to što i meni,

ne bi ni ti mogao da voziš, pomisli detinjasto i, čak i ne primetivši koliko je ta misao bila apsurdna, čestitao je sam sebi zato što je, usred sveg tog očaja, još uvek u stanju da razmišlja logično. Dok je, uz diskretnu ženinu pomoć, izlazio iz taksija, izgledao je potpuno smireno, no, na vratima ordinacije, gde je trebalo da sazna svoju sudbinu, drhtavim šapatom upita ženu, Kakav li ću odavde izaći, pa odmahnu glavom kao da ga je svaka nada napustila.

Žena je objasnila službenici na prijemu da je ona ta koja je pre nekih pola sata telefonirala zbog svog muža, i ova ih uvede u omanju prostoriju u kojoj je čekala nekolicina pacijenata, jedan starac s crnim povezom preko oka, jedan dečko, čini se razrok, u pratnji jedne žene, verovatno majke, jedna mlada devojka s tamnim naočarima, i još dve osobe bez posebnih vidljivih obeležja, ali nijedan slepac, šta bi slepac tražio kod oftalmologa. Žena odvede muža do jedne slobodne stolice i, pošto nije bilo više slobodnih mesta, ostade da stoji kraj njega, Moraćemo da pričekamo, šapnu mu na uvo. Njemu je bilo jasno zašto, čuo je glasove prisutnih, no sada ga je mučila potpuno drugačija briga, mislio je da će, što docnije bude pregledan, njegovo slepilo biti teže, dakle neizlečivo, i neće mu biti spasa. Meškoljio se u stolici, nespokojan, i baš kad je hteo da kaže ženi šta ga muči, otvorila su se vrata i medicinska sestra im reče, Gospodo, molim vas, uđite, pa se obrati ostalim pacijentima, Tako je naredio gospodin doktor, slučaj ovog gospodina je hitan. Majka razrokog dečaka se pobunila, red se mora poštovati a na redu je ona jer čeka više od sat vremena. Ostali pacijenti je podržaše ispod glasa, ali niko, pa čak ni ona sama, nije smatrao da je uputno istrajati u protestovanju jer lekar bi mogao da se zainati pa da ona svoje nestrpljenje plati još dužim čekanjem, i takve se stvari dešavaju. Starac s povezom preko oka bio je najvelikodušniji,

Pustite ga, jadnika, njemu je gore nego bilo kome od nas. Slepac ga nije čuo jer su već ušli u ordinaciju, i žena reče, Mnogo vam hvala na ljubaznosti, gospodine doktore, reč je o mom mužu, ali tu stade, jer ona, u stvari, nije ni znala šta se tačno dogodilo, znala je samo da joj je muž slep i da su im ukrali kola. Lekar reče, Sedite, molim vas, i sam priđe da lično pomogne pacijentu da sedne, pa mu se potom, držeći ga za ruku, lično obrati, Kažite mi, dakle, šta to s vama nije u redu. Slepac objasni da se nalazio u kolima, da je čekao na semaforu da se promeni svetlo, da je najednom obnevideo, da su prolaznici pritrčali da mu pomognu, da je jedna žena, po glasu bi se reklo starija, rekla da to mora da su živci, i da ga je posle jedan čovek dopratio do kuće jer on sam to nije bio u stanju, Vidim samo belo, gospodine doktore. Krađu automobila nije pominjao.

Lekar ga upita, Da li vam se ikada ranije nešto ovako, odnosno slično dogodilo, Nikada, gospodine doktore, čak ne nosim ni naočari, I kažete da je bilo baš iznenada, Da, gospodine doktore, Kao kad se ugasi svetlo, Pre kao kad se upali svetlo, Da li ste poslednjih dana uočili ikakve promene sa vidom, Ne, gospodine doktore, Da li je bilo slučajeva slepila u vašoj porodici, Među rodbinom koju poznajem, i o kojoj sam čuo, nikada, Da li bolujete od dijabetesa, Ne, gospodine doktore, Od sifilisa. Ne, gospodine doktore, Od povišenog krvnog ili interkranijalnog pritiska, Za interkranijalni pritisak ne znam, ali za ostalo znam da mi ništa ne fali, na poslu redovno imamo sistematske preglede, Da niste negde jako udarili glavom, danas ili juče, Ne, gospodine doktore, Koliko godina imate, Trideset i osam, Dobro, sad ću vam pregledati oči. Slepac širom otvori oči ne bi li olakšao pregled, ali ga lekar uze za ruku pa ga posadi iza naprave koja bi nekome s mnogo mašte mogla da izgleda kao

nekakav novi model ispovedaonice, gde oči zamenjuju reči i gde ispovednik može da gleda pravo u grešnikovu dušu, Oslonite ovde bradu, objasni, širom otvorite oči i ne trepćite. Žena priđe mužu, položi mu ruku na rame i reče, Videćeš, sve će biti u redu. Lekar pomeri gore-dole deo aparata sa svoje strane, nalik dvogledu, podesi fine zavrtnje i započe pregled. Nije našao ništa na rožnjači, ništa na beonjači, ništa na dužici, ništa na mrežnjači, ništa na kristalnom telu, ništa na žutoj mrlji, ništa na sočivu, ništa na očnom nervu, nigde ništa. Ustade od aparata, protrlja oči pa sede i započe čitav pregled iznova, bez reči, i kada ga je i drugi put okončao, s lica mu se čitala zbunjenost, Nisam našao nikakve promene, s očima vam je sve u najboljem redu. Žena veselo pljesnu dlanovima i uskliknu, Lepo sam ja govorila, lepo sam ja govorila, sve će biti u najboljem redu. Ne obraćajući pažnju na ženu, slepac upita, Mogu li da podignem bradu, gospodine doktore, Naravno, izvinite, Ako su mi oči u najboljem redu, kako kažete, zašto sam onda slep, Za sada ne umem da vam kažem, moraćemo da uradimo detaljnije preglede, analize, ekografiju, encefalogram, Mislite li da može da bude nešto s mozgom, Moguće, mada ne verujem, Ali sami ste rekli, gospodine doktore, da je s mojim očima sve u redu, Tako je, Ne razumem, Jedino što mi je jasno jeste to da ste defakto slepi i da je vaše slepilo, bar za sada, potpuno neobjašnjivo, Sumnjate da sam slep, Otkud vam to pada na pamet, problem je što je reč o veoma neuobičajenom slučaju, ja lično, u čitavoj svojoj karijeri, nisam naišao ni na šta slično, čak bih se usudio da kažem da ništa slično nije zabeleženo u istoriji oftalmologije, Mislite li da mi ima leka, U principu, kako nisam u stanju da pronađem nikakva oštećenja ni urođene mane, moj odgovor trebalo bi da bude potvrđan, Ali, po svoj prilici, nije, To je samo iz opreznosti,

pokušavam da izbegnem da vam pružim nadu a da posle ispadne da za to nema osnova, Razumem, Šta ćete, Da li treba da uzimam lekove, nekakvu terapiju, Za sada vam ne bih prepisao ništa, ne bih vam davao lekove tek tako, naslepo, Upotrebili ste pravi izraz, primeti slepac. Lekar se napravio da nije čuo, ustao je sa stoličice na okretanje na kojoj je sedeo tokom pregleda, i, stojeći, ispunio upute za analize i ispitivanja koja je smatrao neophodnim. Papire je predao ženi, Izvolite, gospođo, dođite ponovo sa svojim suprugom kada budete imali nalaze, ukoliko u međuvremenu primetite bilo kakve promene u njegovom stanju, javite se telefonom, A pregled, gospodine doktore, Platite službenici na recepciji. Otpratio ih je do vrata, promrmljao ohrabrujuću rečenicu, nešto kao Videćemo, videćemo, nema potrebe da se očajava, a onda, kada se ponovo našao sam, uđe u malo kupatilo, uz ordinaciju, i provede čitav jedan dugi minut zureći u ogledalo, Šta li je to, prošaputa. Potom, vrativši se u ordinaciju, pozva sestru, Uvedite sledećeg pacijenta.

Te noći slepac je sanjao da je slep.

U trenutku kada se ponudio da pomogne slepcu, čovek koji je potom ukrao kola nije imao nikakvu zlu nameru, baš naprotiv, jednostavno se poveo onim osećanjima nesebičnosti i altruizma koja su, to svi znamo, dve najlepše osobine ljudskog roda, osobine na koje se može naići čak i kod mnogo okorelijih kriminalaca nego što je ovaj, sitan kradljivac automobila bez namere da avanzuje u karijeri, koga eksploatišu veliki šefovi mafijaškog biznisa, jer oni su ti koji žive koristeći muku sirotinje. Na kraju krajeva, ni u ovom ni u drugim slučajevima ne postoji baš neka velika razlika između pružanja pomoći jednom slepcu da biste mu potom ukrali kola i brige o posrnulom i izlappelom starcu ne biste li se posle dočepali nasledstva. Tek kada su stigli pred slepčevu kuću, na pamet mu je pala ta ideja, potpuno prirodno, baš tako se može reći, postupio je kao da je pukim slučajem naišao na prodavca srećaka i bez ikakvog predosećanja kupio loz, dakle, okušao je sreću unapred spreman na svaki mogući ishod, uspeo ili ne, reklo bi se da se naprosto poveo za refleksom uslovljenim sopstvenom ličnošću.

Oni skeptični kada je u pitanju ljudska priroda, a mnogo ih je i tvrdoglavi su, tvrde da ukoliko i jeste istina da prilika ne čini baš uvek lopova, sasvim je jasno i to da mu mnogo pomaže da to postane. Što se nas tiče, uzećemo slobodu da poverujemo da bi, da je slepac, u trenutku u kome je dobrota još uvek mogla da prevagne, prihvatio onu drugu ponudu za pomoć tog na kraju lažnog samarićanina, dakle ponudu da ostane da mu pravi društvo dok mu se žena ne vrati s posla, ko zna da li bi se, kao posledica ukazanog poverenja, javila moralna odgovornost koja bi predupredila zločinačko iskušenje i učinila da pretegne ono svetlo i plemenito koje je uvek moguće naći, čak i u najizgubljenijim dušama. Sve u svemu i narodski rečeno, u obliku jedne od onih drevnih poslovice, slepac je sam sebi učinio medvedu uslugu.

Savest, koju je toliko beskrupuloznih ljudi dosada prenebreglo, i još češće poreklo njeno postojanje, jeste nešto što postoji i oduvek je postojalo, to nikako nije izmišljotina filozofa iz onih davnih vremena kada duša nije bila ništa više od konfuzne ideje. S vremenom, životom u zajednici i usavršavanjem genetskog koda, uspeli smo da savest ugradimo u boju ljudske krvi i so naših suza, pa, kao da nam to nije bilo dovoljno, pretvorili smo oči u neku vrstu ogledala okrenutih unutra, postigavši time da oči, često, bez rezerve odaju ono što nam usne poriču. Dodajmo na ovu opštu tvrdnju i posebnu okolnost da se, kod prostodušnih bića, kajanje zbog učinjenog zlodela meša sa strahovima nasledenim iz davnina, onim iz kojih proističe uverenje da će zločinca kazna kad-tad sustići, možda ne baš telesna, ali zasigurno dvostruka. Elem, u ovom slučaju nije moguće tačno razlučiti udeo tih strahova od udela nečiste savesti u onome što je počelo da muči lopova čim je pokrenuo automobil. Nema nikakve sumnje da nije bilo prijatno

sedeti na istom onom mestu na kome je prethodno sedeo neko ko je oslepeo držeći ruke na istom ovom volanu, ko je gledao kroz isti ovaj vetrobran, i odjednom ostao bez očnog vida, nije potrebno biti bogzna kako maštovit da bi se od ovih misli u čoveku probudila grozomorna neman straha, i eno je, već pridiže glavu. Uz to, bilo je tu i kajanja, tog otežanog oblika savesti, kako je već ranije rečeno, ili, ukoliko bismo želeli da se izrazimo sugestivnije – savest naoružana zubima, spremna da ugrize, koja mu je pred oči neprestano dovodila sliku bespomoćnog slepca kako zatvara vrata, Nema potrebe, nema nikakve potrebe, govorio je nesrećnik koji nikada više neće biti u stanju da učini ni jedan jedini korak bez tuđe pomoći.

Lopov se usredsredio na saobraćaj ne bi li sprečio te zastrašujuće misli da mu potpuno obuzmu duh, bio je svestan da nije smeo sebi da dozvoli ni najmanju grešku, ni trenutak nepažnje. Po gradu je bilo policije i bilo je dovoljno da ga zaustave, vozačku i saobraćajnu molim, pa da ponovo zaglavi u zatvoru, težak je život lopovski. Predano se trudio da poštuje semafore, da stane na crveno, da poštuje žuto i strpljivo sačeka zeleno, da bi u jednom trenutku shvatio da svetla semafora prati gotovo opsesivno. Prilagođavao je brzini tako da uhvati zeleni talas, ubrzavajući ili usporavajući do te mere da je vozače iza sebe dovodio do ludila. Konačno, raspamećen, napet da napetiji ne može biti, skrenuo je u jednu sporednu ulicu znajući da u njoj nema semafora i parkirao se gotovo bez gledanja, toliko je dobar vozač bio. Osetio je da je na ivici nervnog sloma, i baš mu te reči prodoše kroz glavu, Sad ću da dobijem nervni napad. U kolima se gušio. Otvorio je prozore s obe strane, ali vazduh spolja, ukoliko je i bilo daška vetra, nije uspevao da osveži atmosferu u unutrašnjosti automobila. Šta da uradim, upitao

se. Hangar u koji je nameravao da odveze kola bio je daleko, u jednom naselju van grada, a on, u stanju u kome se nalazio, nikako nije mogao da stigne donde, Još mi samo fali da me uhvati policija ili da se negde slupam, mrmljao je. Tada je pomislio da bi mu najbolje bilo da malo izađe iz kola, da provetri mozak, Samo da isteram ove bube iz glave, to što je onaj tip oslepeo ne znači da će i mene isto da zadesi, nije to grip pa da je zarazno, običi ću oko bloka i proći će me ovo. Izašao je, nije bilo potrebe ni da zaključava vrata, odmah će se vratiti, i krenuo da se prošeta. Nije prešao ni trideset koraka a već je bio slep.

U ordinaciji, poslednji pacijent koji je toga dana ušao na pregled bio je dobroćudni starac, onaj koji je imao blagu reč za jadnika koji je naprečac oslepeo. Došao je samo da bi zakazao operaciju katarakte na jedinom oku koje je imao, prazninu na mestu drugog pokrivaio je crni povez, ali to nije bio razlog njegovog dolaska, To su vam nevolje koje dolaze sa starošću, rekao mu je jednom ranijom prilikom lekar, pustite samo da sazri pa ću vam je skinuti, posle nećete moći da prepoznate svet u kome ste sve vreme živeli. Kada je starac s crnim povezom izašao, bolničarka saopšti da u čekaonici nema više pacijenata pa lekar uze karton slepog čoveka i pročita podatke, jednom, drugi put, razmisli nekoliko minuta pa telefonom pozva jednog kolegu i s njim povede sledeći razgovor, Samo da ti kažem da sam danas imao jedan veoma čudan slučaj, došao mi je jedan čovek koji je naprečac potpuno izgubio vid, ispitivanjem nisam uspeo da uočim nikakvo vidljivo oštećenje niti bilo šta što bi ukazalo na urođenu manu, kaže da vidi samo belo, neku vrstu mlečnog belila, gustog, koje mu se zalepilo za oči, pokušavam da ti što vernije prenesem opis koji je on meni dao, da, naravno da je subjektivno, ne, mlad čovek, trideset i osam godina,

da ti nije slučajno poznat nekakav sličan slučaj, da nisi čuo, pročitao, tako sam i mislio, za sada ne vidim rešenje, da bismo dobili na vremenu, dao sam mu uput za analize, da, mogli bismo zajedno da ga pregledamo ovih dana, posle večere ću prelistati neke knjige, proveriti u literaturi, možda ću naći neko rešenje, naravno da znam, agnozija, psihičko slepilo, moglo bi da bude to, ali to bi bio prvi slučaj s ovakvim karakteristikama, jer nema sumnje da je čovek slep, a agnozija, poznato je, podrazumeva nemogućnost da se prepozna ono što se vidi, jeste, i na to sam pomislio, postoji mogućnost da je reč o amaurozi, ali, kao što sam ti rekao, na početku, ovo slepilo je belo, sasvim suprotno amaurozi koja je potpuna tama, jedino ako ne postoji bela amauroza, nekakav beli mrak, da se tako izrazim, naravno, znam već, ovako nešto još nije viđeno, u redu, pozvaću ga sutra ujutro da mu kažem da bismo želeli da ga pregledamo zajedno. Pošto je okončao razgovor, lekar nekoliko minuta ostade nepomičan, potom ustade i sporim, umornim pokretima skide beli mantil. Ode do kupatila da opere ruke, ali ovoga puta ogledalu nije postavio ono metafizičko pitanje, Šta li je to, već mu se povratio naučni duh, činjenica da su agnozija i amauroza detaljno opisane i definisane u literaturi i praksi ne znači da ne postoji mogućnost da se pojave varijante, mutacije, ako je moguće upotrebiti ovaj izraz, a, po svemu sudeći, do toga je i došlo. Postoje hiljade razloga da se um zatvori, tek tako, u jednom trenu, kao kad ponoćni šetač zatekne sopstvenu kapiju zamandaljenu. Očni lekar je bio ljubitelj literature i umeo je, u skladu s prilikom, da se seti prigodnog citata.

Posle večere reče ženi, Imao sam danas u ordinaciji jedan neobičan slučaj, moguće je da se radi o nekoj vrsti psihičkog slepila ili amauroze, ali mi nije poznato da je nešto slično

već zabeleženo, Kakve su to bolesti, amauroza i ta druga, upita ga žena. Lekar joj dade objašnjenje razumljivo laiku, čime zadovolji njenu radoznalost, pa ode do police da uzme stručne knjige, neke stare, još s fakulteta, druge novije, a i one tek izašle iz štampe, koje još nije imao vremena da pogleda. Potraži po sadržajima, a zatim metodično poče da čita sve što je našao o agnoziji i amaurozi, neprekidno mučen neprijatnom svešću da je uljez u oblasti koja nije njegova, u tajanstvenim prostorima neurologije, o kojoj nije znao više od najosnovnijeg. Negde u gluvo doba zatvori knjige koje je izučavao, protrlja umorne oči i zavalio se u naslonjač. U tom trenutku rešenje zagonetke mu se činilo potpuno jasnim. Da je u pitanju agnozija, pacijent bi sada video isto ono što je video ranije, odnosno ne bi postojala nikakva promena u kvalitetu vida, jedino što bi mozak postao nesposoban da prepozna da je stolica koju vidi stolica, dakle, i dalje bi ispravno reagovao na svetlosne nadražaje koje bi mu prenosio očni nerv ali, da se izrazimo običnim rečima, razumljivim laiku, ne bi više bio sposoban da zna ono što zna, a još manje da objasni šta se to s njim zbiva. Što se tiče amauroze, o njoj nije moglo biti ni govora. Da je zaista u pitanju ovo oboljenje, pacijent bi video sve crno, naravno taj glagol videti ovde možemo uzeti tek uslovno jer je reč o apsolutnoj tami. Slepac je kategorično tvrdio da vidi, ponovo uz uslovnu upotrebu toga glagola, jednoličnu belu boju, neprozirnu, kao da se nalazio potopljen, otvorenih očiju, u more mleka. Termin bela amauroza, osim što bi etimološki predstavljao kontradikciju, bio bi i neurološki nemoguć, jer mozak, nesposoban da razazna slike, oblike i boje stvarnosti, isto tako ne bi mogao, da se tako izrazimo, da presvuče belilom, kao krečom, boje, oblike i slike koje ista ta stvarnost pruža normalnom vidu, a, ruku na srce, zaista

je problematično precizno definisati šta je to normalan vid. Potpuno svestan da je sateran u ćorsokak iz koga ne vidi izlaz, lekar razočarano odmahnu glavom i pogleda oko sebe. Žena je već otišla u postelju, kao kroz maglu sećao se da mu je u jednom trenutku prišla, poljubila ga u kosu i verovatno rekla, Idem na spavanje, u stanu je vladala tišina, po radnom stolu ležale su razbacane knjige, Šta li je to, pomisli, i namah ga obuze strah, kao da je odjednom postao svestan da će već u sledećem trenutku i sam oslepeti. Zaustavi dah i pričekava. Nije se dogodilo ništa. Dogodilo se minut kasnije, dok je skupljao knjige da ih vrati na policu, prvo je shvatio da više ne vidi svoje ruke, odmah zatim bilo mu je jasno da je slep.

Devojka s tamnim naočarima nije imala težak problem, bio je to samo lak konjunktivitis, koji bi kapi koje joj je lekar prepisao trebalo da izleče za svega nekoliko dana, Već znate, ovih dana naočari skidajte samo kada ste baš namerili da spavate, rekao joj je. Istu tu šalu ponavlja već godinama, mogli bismo čak pretpostaviti da su je očni lekari prenosili s kolena na koleno, ali svaki put učinak je bio isti, lekar ju je izgovarao osmehujući se, pacijent se smešio kada bi je čuo, a u ovom slučaju sve to čak se i isplatilo jer devojka je imala lepe zube i umela još lepše da ih pokaže. Gonjen prirodnim čovekomrštvom, ili mnogobrojnim životnim razočaranjima, običan skeptik, upoznat s pojedinostima iz života ove žene, pomislio bi da je lepota tog osmeha samo trik jedne profesionalke, što je zlobna i neosnovana tvrdnja jer je on, taj osmeh, već bio takav u ona ne tako davna vremena kada je žena bila devojčica, kada je budućnost za nju još uvek bila zatvorena knjiga a radoznalost da tu knjigu otvori tek je trebalo da se rodi. Uprošćeno posmatrajući stvari, moguće je ovu ženu svrstati u klasu takozvanih prostitutki, ali složenost spleta društvenih odnosa, kako dnevnih tako i

noćnih, kako vertikalnih tako i horizontalnih, koji su vladali u ovde opisanoj epohi, nalagala je da se zaboravi na sve predrasude i dogmatičnost, što su mane kojih, kako smo po prirodi skloni da precenimo sopstvenu merodavnost, teško da ćemo se ikada ratosiljati. Iako je potpuno jasno u kolikoj je meri Hera satkana od magle, ne bi nikako bilo ispravno tvrdoglavo poistovećivati jelinsku boginju s nečim što nije ništa više od mase vodenih kapi što lebde u atmosferi. Bez svake sumnje, ova žena s muškarcima ide u krevet za pare, što bi nam dalo za pravo, verovatno, da je, bez ikakve sumnje, nazovemo defakto prostitutkom, ali, kako je istinita i tvrdnja da spava samo s onima s kojima hoće, i kada hoće, ne može se isključiti mogućnost da je, s pravnog gledišta, ta činjenica isključuje iz pomenutog esnafa, ako pomenutu profesiju shvatimo na takav način. Ona, kao i svi normalni ljudi, ima svoje zanimanje, i, baš kao i oni, koristi svoje slobodno vreme da svome telu pruži određena zadovoljstva i zadovolji svoje potrebe, kako nasušne tako i one druge. Ukoliko nemamo nameru da je svedemo na primarnu definiciju, o njoj bismo, generalno, mogli reći da živi onako kako joj se hoće, i da povrh toga odatle uspeva da izvuče što više užitaka može.

Kada je izašla iz ordinacije, već se bilo smrklo. Nije skinula naočari, smetalo joj je ulično osvetljenje, posebno reklame. Ušla je u jednu apoteku da kupi lekove koje joj je lekar prepisao, i svesno je ignorisala komentar apotekarskog pomoćnika da je nepravda što ima očiju koje se kriju iza tamnih stakala, primedba koja je, osim što je sama po sebi bila drska, zamislite, molim vas, šta sve sebi dopušta običan apotekarski momak, bila suprotna njenom uverenju da s tamnim naočarima odaje utisak nerazrešive misterije sposobne da privuče pažnju muškarcu u prolazu, a koja

bi se mogla čak i dobro iskoristiti, doduše ne danas, jer je već imala zakazan sastanak od kojeg je mogla očekivati samo dobro, kako u pogledu materijalne nadoknade tako i zadovoljstava druge vrste. Čoveka s kojim je trebalo da se nađe poznavala je odranije, i nije se bunio kada mu je rekla da ona neće moći da skine naočari, nalog koji joj, istini za volju, lekar u to doba još nije ni dao, ideja mu se čak i dopala, osveženje je uvek dobrodošlo. Izašavši iz apoteke, devojka pozva taksi pa reče vozaču ime hotela. Zavaljena u sedište, već se unapred naslađivala, da tako kažemo, najraznoražnijim oblicima putenog zadovoljstva koje ju je očekivalo, od prvog lakog dodira usana i prvog intimnog milovanja do niza eksplozija orgazma koji će je iscrpsti i usrećiti, kao da je razapeta, bože me oprosti, obnevidela na nekakvoj vratolomnoj vrtešci. Stoga, dakle, imamo razloga da zaključimo da devojka s tamnim naočarima, uz uslov da partner ume da, što se tempa i tehnike tiče, kako treba obavi svoj deo posla, pošteno zarađuje svoju nadnicu. Usred tih misli, bez svake sumnje zato što je malopre platila lekarski pregled, zapitala se da li bi već trebalo da podigne cenu onoga što je, duhovitim eufemizmom, nazivala pošteno zarađenom kompenzacijom.

Taksisti reče da stane nešto dalje od hotela, pomeša se s ljudima koji su hodali u istom pravcu, i prepusti se da je, anonimnu i nedužnu, nosi masa. U hotel je ušla prirodno, prešla preko predvorja i sela za bar. Stigla je nešto ranije, dakle mora malo da sačeka jer sastanak je zakazan tačno u minut. Naruči osvežavajuće piće i ispi ga spokojno ali spuštenog pogleda, nije htela da iko pomisli da je tu radi lova na mužjaka. Nešto docnije, poput turistkinje koja polazi u svoju sobu da se odmori posle napornog popodneva u muzeju, uputi se prema liftu. Za one koji to ne znaju, evo još

jednog dokaza da su, za razliku od vrline, čiji je put trnovit, greh i razvrat miljenici sreće, dakle, čim se približila liftu, pred njom su se otvorila vrata. Iz lifta izađe dvoje gostiju, stariji bračni par, a ona uđe u kabinu i pritisnu dugme za treći sprat, išla je u sobu trista dvanaest, i evo je, diskretno kuca na vrata, deset minuta kasnije bila je gola, ni petnaest nije prošlo a već je ječala, u osamnaestom minutu bez pretvaranja je šaputala ljubavne reči, u dvadesetom je počela da gubi glavu, u dvadeset prvom osetila da joj se telo rastapa od uživanja, u dvadeset drugom je zavrištala, Sad, sad, i, kada je povratila svest, iznurena i zadovoljna, reče, Još uvek vidim sve belo.